

Obsah

I. Slovo úvodem	1
II. Šlechtické hrady optikou bádání	3
III. Dvory a dvorce, sídla emancipující se šlechty	19
Počátky šlechty	19
Dvorce	20
(Starý Plzenec, Bílina, Praha, Vroutek, Chvojen, Volyně, Prčice, Bedřichův Světec, Dolní Kounice (Morava), Poněšice, Velebudice, Ledčice)	
Vlastnické kostely	34
IV. Šlechtické hrady 13. století	43
Šlechta na vrcholu své moci a její hrady	43
Počátky šlechtických hradů	43
Šlechtické hrady a jejich typologie	51
Bergfrity a obytné věže	54
Palác	61
Hradní kaple	64
Brány	66
Hradby	68
Příkopy	68
Předhradí a hospodářské budovy	69
V. Střední Čechy	71
Český Šternberk a hrady v Posázaví	71
(Hrad u Čtyřkol, Zlenice, Stará Dubá, Kavčí Hora, Křivosudov, Borovsko, Rataje nad Sázavou, Pirknštejn, Horní hrad, Talmberk, Starý Zámek)	
Valdek a hrady Buziců v Brdech	94
(Žebrák, Rožmitál, Březnice)	
Hořovice a Řebřík	106
Říčany	107
Škvorec	113
Hrady na Mladoboleslavsku	115
(Dražice, Hrádek nad Zámostím)	
Kostomlaty nad Labem	117
VI. Severní Čechy	119
Markvartici a jejich hrady	119
(Lemberk, Šarfenštejn / Ostrý u Františkova, Vartenberk, Valdštejn, Dolní Štěpanice, Zvířetice, Michalovice, Rotštejn)	
Ronovci a jejich severočeské dominium	138
(Žitava, Ronov/Trzcinec, Krásný Buk, Ojvín, Lipý, Frýdlant, Hrad u Hvězdy, Dubá, Jestřebí)	
Grabštejn	150

Hrabišici a jejich hrady	153
(Rýzmburk/Osek, Boršeništejn, Zavidov, Rechenberg, Perštejn)	
Bílina	160
Hrady v údolí Ohře a v Krušných horách	162
(Egerberk, Neznámý hrad u Albrechtic, Hrad na Jozefínině skále, Starý Žeberk)	
Žerotín	165
VII. Východní Čechy	169
Železnice a Pecka, hrady pánů z Železnice	169
Drobné hrady na okraji starého osídlení	175
(Šluspárk, Hrad na Zámeckém Vrchu, Vražba, Starý Vřešťov, Kostelec u Heřmanova Městce, Mokřice, Pustohrad u Hořic)	
Náchod a Brada, hrady Načeraticů	183
Vízburk a hrady pánů s erbem zlatého střmene	187
(Červená Hora)	
Košumberk a Komárka	195
Drslavické hrady pod Orlickými horami	195
(Litice nad Orlicí, Potštejn, Skuhrov, Rychnov nad Kněžnou, Rychmburk)	
Hrady Švabeniců, pánů z Drnholce a pánů z Lomnice	199
(Trutnov, Orlík / Saldenstein)	
Brandýs nad Orlicí	202
Žampach a Kyšperk	204
Homole	207
Hrady na Čáslavsku a v Posázaví	208
(Chlum, Ledec nad Sázavou, Chřenovice)	
Polná	215
Lichtenburské hrady ve východních Čechách	218
(Lichnice, Ronovec, Přibyslav, Žleby, Smrdov)	
VIII. Jižní Čechy	223
Hrady Vítkovců	223
(Český Krumlov, Vítkův Kámen, Příběnice a Příběničky, Rožmberk, Jindřichův Hradec, Vítkův hrádek, Stráž nad Nežárkou, Klokoty, Trhové Sviny, Lomnice nad Lužnicí, Třeboň, Skalice, Nové hrady)	
Hrady pánů Bavorů ze Strakonice	253
(Strakonice, Boršov, Srdov, Horažďovice, Bavorov, Pořešín, Střela)	
Vimperk	275
Choustník	279
IX. Západní Čechy	285
Drslavické hrady	285
(Litice u Plzně, Potštejn u Žinkov, Velký Kuřim / Ruchomperk, Příkopy u Kdyně, Zbiroh, Rýzmburk)	
Starý a Nový Herštejn	297
Všeruby	299
Hrady pánů ze Svojšína a jejich rozrodu	301
(Třebel, Volfštejn, Hrad na Lazurové Hoře)	
Švamberkové a jejich hrady	309
(Švamberk, Bor u Tachova)	

Hrady na Klatovsku a Sušicku	315
(Budětice, Hrad pod Hrnčářem, Hrádek u Zborov, Rabí, Petrovice u Sušice, Pušperk, Janovice nad Úhlavou, Klenová, Velhartice)	
Krašov	330
Bečov	334
Kleinštejn	335
X. Tvrze	339
XI. Kolonizační provizoria, „horské hrádky“ a refugia	357
XII. Závěrečné shrnutí	365
Poznámky	369
Resumé	401
Literatura a prameny	419
Index míst a jmen	453
Seznam vyobrazení	464

navazují na *Hrady doby přemyslovské I. Královské hrady, biskupská sídla, Chebsko*, která vyšla roku 2023. V tomto svazku se nechtěl vstoupit do problematiky badání o šlechtických hradech, po kterém následuje kapitola věnovaná starším sídlům rodící se šlechty, tedy dvorcům. Následuje vlastní jádro knihy – šlechtické hrady, které jsou uspořádány regionálně a s ohledem na rodová panství. Šlechtovna je také jejím typologickou klasifikací, které ale není přikládán klíčový význam, tak jak to dříve činil T. Durdík. Na závěr je připojena kapitola věnovaná tvrzím a kolonizačním provizoriím, „horským hrádkům“ a refugiím.

Téma šlechtických hradů samozřejmě přitahovalo pozornost řady badatelů již od 19. století. Jména jako František Palacký, František Alexander Haber, Friedrich Bernau, August Sedláček, Dobroslava Menclová nebo Tímotej Durdík a řada dalších, jsou čtenáři jistě známá ... zde není od věci připomenout citát Bernarda z Chartres, které své žáky učil, že „jeme jako trpaslíci na ramenou obrů. Náš pohled může obsáhnout více a vidí dále než jejich. Ovšem ne proto, že by náš zrak byl pronikavější nebo naše výška větší, nýbrž proto, že nás nese a vyzvedává mohutná postava obrů“. Činit vzdával hold svým předchůdcům, kterých si nesmírně vážil. Stejně jako on, tímto vzdávám hold našim výše zmíněným „obřím“ historie a kastelologie, na jejichž díle, oněch pomyslných zádech obra, stojíme a vidíme díky jim dál, než oni sami.

Věnováno památce těch, kteří věnovali svůj život poznání naší minulosti, dílu našich předků a také hradů a tvrzím, stejně tak mé milované rodině a přátelům.

František Záruba
V Praze 23. 4. 2024